

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ

Адна з апошніх прэм'ер мінулага года на Беларускім тэлебачанні — смелая і трохі нечаканая. З блакітных экраноў проста да нас у дом уварвалася опера! Не, гэта не была звычайная трансляцыя тэатральнай пастаноўкі. Гэта была тэлеопера, створаная ад першай да апошняй ноты ў нас, у Мінску, і пастаноўленая нашай студыяй. Кампазітар Генрых Вагнер, які напісаў тэлеоперу «Ранак», рэжысёры В. Карпілаў і Я. Шабан, апэратары Р. Роднін і А. Акуліч, якія далі ёй публіку ў жыццё, — у пэўным сэнсе піянеры.

Першае дзеянне новага жанру — асабліва дарогае! І ці не таму ахвотна даруш некаторыя ўпущэнні, памылкі, недаробкі.

Хто з уважэннем можа сказаць, якой павіна быць тэлеопера? Якія патрабаванні самага жанру, што яшчэ не зусім зацвердзіліся на экране (на абмежаваным спектры афармлення, усё тое, што не прыдатна па асобку для оперы і кіно — гэта і ёсць тэлеопера)? Устрымаеся ад катэгорычных оцэн і мя, выказаць? Удзельнічалі некаторыя меркаванні да снежных уражанняў.

Думка паклаці ў аснову тэлеопера пэўна А. Куляшоў «Песня аб слаўным походзе» была вельмі удачай. Рамантычна прынятыя пэўна, якая расказвае эпізод барацьбы за Савецкую ўладу на беларускай зямлі, дакладна акрэсленыя эмацыянальны характарыстыкі герояў, сюжэтны ланцук і дынаміка дзеяння. — усё гэта пудоўна «кладзецца» на музыку і знаходзіць жывы водук у сэрцы сьняжніцкага гледача. Вядома, опера — гэта перш за ўсё музыка. Яна вымагла ўсе кампаненты оперна-сцэнічнага дзеяння, у тым ліку і ле слаўныя ўмоўнасці.

Опера на тэлебачанні — гэта ўжо не толькі музыка. Слухавы рад і зрокавы рад сусінуюць тут, можна сказаць, на роўных. І пастаноўшчык з выканаўцамі, ідуць за музыкой, смела спрачаюцца з устарэлымі опернымі канонамі, бо і граба было знайсці нешта сваё, спецыфічна тэлевізійнае. Вадаі, самай яркай у гэтым сэнсе з'яўляецца сцена, дзе пасля доўгай Адам вядзе размову з «Ранкам», які пранік да яго ў выглядзе сонечнага промяні. На другім плане ў гэты час праходзіць напівтам, нібы ў затуманенай свідомасці героя, малюні баявых эпізодаў.

Гэтая невялікая сцена, дзякуючы арганічнаму адзінству музычнага і рэжысёрскага рашэнняў, успрымаецца як эмацыянальная кульмінацыя ўсяго твора. Бліжэйшая знаходка тут перш за ўсё Г. Вагнера. Вобраз Ранка персаніфікацыя кампазітара на партыі зусім звычайнага пераважа. І выконваецца яна звычайна і кананічным хлапчужым голасам.

Увесці ў оперу дзіцячае спяванне — гэта само па сабе смела і нова. Музыка дыялог доўгага хлапчужага голасу з хорам хлапчыкаў (тут вядзюць выступіўшыя хор трактарна-заводцаў), а потым з самім Адамам, які пачэрпінуў у «сонечным промені» новыя сілы, — незвычайна.

Пастаноўшчыкам удалося пазбегнуць опернага фальшу і дацягнуць спецыфічнага імяна дзіцячых тэлепастаноўкі эфекту таксама ў сцэне расстраду, які не адбывае. Адама вядуць да месца пакарання смерцю, яго голас чыць за кадрам у той час, як герой, развітаючыся з жывіцём, маўчыць... І ў фінальных эпізодах і партыі пазнавадзай харовай песні зноў выразае і маштабна перададзены рух у вялікім походзе байцоў грамадзянскай. Падобнае ў звычайнай оперы апыццянне амаль немагчыма, як немагчыма ў звычайнай тэатры і свабодны манжэ надраў. Выгненны перанос часу і месца дасяння і многае іншае.

Разам з тым ідэячужы ў вочы і прадзі пастаноўкі. Яны выяўляюцца і ў стварэнні сцэны кірмашу, дзе пераважае знеціжы мінусія, і ў невярзальных мізансценах, дзе не ўсё сустрачае Арны і Адама, і ў абмежаванасці рэжысёрскай фантазіі ў эпізодах баявой сутчкі ў апошняй сцэне. Нельга прадзіць арыгінальнай трактоўкі фіналу — з вынасам цэла дзіцяча Ягуба і традыцыйна опернымі галасам. Як васта мы бачым! Ужэ такія сцэны! Хачацца запінацца ў лібрэтыста і пастаноўшчыка, ды і ў кампазітара: хіба немагчыма было абсыцца без падобнага дзяжурнага рэвізёра? Тым больш, што ў А. Куляшоў знойдзены іншы, па-мастацку арыгінальны і жыццёва натуральны эпізод.

Здрадзіў густ аўтарам спектакля і тады, калі Арны ў пакоі доўга цоціцца з рывальскай у галаву напалоханата ёю бязбройнага мужа і, парэшыў, рас-

стрывае яго ва ўпор. Гэта робіць не толькі непрыемнае ўражанне, але і зусім не стасуецца з логічнай характарыстай. Вадашта спатрэбілася, чым апраўдава гэта натуральнае адступленне ад пэўна А. Куляшоў, — незразумела.

Вобраз Маці ў пэўна і ў партытуры Вагнера вядома не індывідуалізацыя і таму успрымаецца не як пэўны персанаж, а як сімвал гора народнага («Падзі дзяткі з голду», «Падзі дзяткі з голду»). Рэжысёр надымае вобраз Маці нейкім індывідуальным рысам, зрабіў яго бытавым — думачна робіць гэта дарма. Асабліва ясна з'яўляецца гэта ў сцэне ля хаты Касіна. Перад гледачом не абавязкова вобраз беларускай Маці, а проста галодная жанчына з двума дзецьмі.

Гэта — пытанні стылю, стылявога адзінства твора. Яно паўстае там, дзе пастаноўшчык недастаткова уважліва ўсцыхуваецца ў музыку і ў пэўныя словы, кіруюцца пры выбары пастаноўшчых прыёмаў не тэкстам твора, а знешнімі меркаваннямі.

Між тым, музыка Г. Вагнера вельмі цэльная ў стыльвых адносінах, у ёй арганічна ператвораны традыцыйны напівнальны мелас і інтанацыйна-рэвалюцыйны пэўнасці. Характарна, што толькі ў адным месцы кампазітар прыбірае да прамога цытавання (сцена на прывадзе, дзе размова камісара з Адамам адбываецца на фоне песні «А ў падлы вярба»). Усё астатняе мелодычным матэрыял оперна-эпічна-сюрэальна твора. Маці ёсць выдатнае «Л. Ангеліна», мяккае блізкае па складу беларускай народнай песні тама-характарыстычна Арны, пудоўны фінансый хор без слоў. Хочацца асобна сказаць пра гэты апошні музычны вобраз і яго драматычнае значэнне ў пэўна: пры ўсёй гранічнай прастаце — меладычнай, гарманічнай і фактурнай — хор пудоўна вядзе оперу, якая перадае эмацыянальнае атмасферу часу.

Гэта і ёсць тая самая «Песня аб слаўным походзе» — гераічная, асяняная рамантыкай, з ноткамі смутку, — якую натхніла склаў А. Куляшоў. Музыка, а адпаведнасці са сваёй прыродай, дазволіла ў нейкай ступені ўлавіць, выказаць невыказанае словам, і тым самым дапоўніла літаратурную першаапоўна.

Тэма фінальнага хору ў оперы інтанацыйна блізка да тэмы Маці. Яна нарадзілася з яе, развівае і трансфармуе яе вобразны лад, як бы сімвалізуючы гэты сваёй блізкасцю агучэнне ў лёсе рэвалюцыі і народа. Ярка характарыстычна знойдзены ў кампазітара і для вобраза неабдыта бандыта Булака з яго світай — назойлівы, маркіруючы кожную ноту кароткі друкат з залівакмі фаршлагамі.

Не ўсе старонкі партытуры адольвае свежыя па музыцы, часам сустракаюцца і малавыразныя меладычныя ходы (безабліччаны, у прыватнасці, адлюнка абодва дуэты Арны і Адама). Але эмацыянальны стрыжань оперы складаюць тэмы, аб якіх ішла гаворка вышэй. Да таго ж усё яны лёгка ўспрымаюцца на слых і хутка запамінаюцца, так што пасля першага праслухоўвання опера, як кажуць, «спяваецца». А гэта — якасць надзвычай каштоўная і не такую ўжэ часта ў сучаснай опернай практыцы.

Студыя тэлебачання граба пахваліць і за смеласць у падборцы выканаўцаў. У оперы заняты ў асновым маладыя, часам зусім пачынаючыя спевакі опернага тэатра і студэнты кансерваторыі (у эпізадычных ролях). Пастаноўшчык адмовіўся ад дублёраў: спяваюць і іграюць у тэлеопера адны і тыя ж артысты. Гэта надае праўдзівасць сцэнічным наводзінам герояў, садзейнічае адзінству музычнага і сцэнічнага малюнку вобразаў.

Музычныя вартасці спектакля безумоўна (дырыжор Г. Дугашаў, хормайстар В. Роўда, канцэртмайстар Т. Мяснісарава). Якасць гукаўнасці цэлым задавальняе. Галасы гуляць чыста, моцна, прыгожа. З вялікім пэўнахам дэбютавала ў адназначнай партыі Арны І. Шыкунова — і ў яе спявачка і якая актрыса. Уважэнна, хоць некалькі аднатона, спявае і іграе А. Саўчанка (Адам). Запамінаюцца вобразы, створаныя В. Чарнабаевым (Булак), В. Брусем (Аніс Касіноў), В. Кірычанкам (Ягуб), У. Генералавым (Камісар), М. Пашкоўвым (начальнік варты).

Тэлеопера — жанр, які ў нас толькі нараджаецца. «Ранак» Г. Вагнера сведчыць, што беларускія майстры музыкі і тэатра могуць падтрымаць гэтым жанры значных поспехаў.

Арыядна ЛАДЫГІНА.

СЯРОД старэйшых майстроў беларускага выяўленчага мастацтва, якія і сёння актыўна займаюцца творчасцю і грамадскай работай, пачасна месца належыць жывапісцу мастаку БССР Яўгену Яўгенавічу Зайцаву. Ён прышоў у прафесійнае мастацтва ў трынаццятая гадзі — і з таго часу кожны з большымі значнымі этапамі ў развіцці выяўленчага мастацтва распублікі адначасна яго змястоўным, адметным па почырку творами. Без уліку творчасці Яўгена Зайцава ў батальным жанры, без уліку яго палотнаў па гістарычнаму і сучаснаму тэматыку сёння дэб'ят уявіць сабе мастацтва Савецкай Беларусі.

Пачынаўся яго шлях у творчасць у незабытыя дзятцаты гадзі. Захвлячце светам прыгожата — састам мастацтва — прывяло юнака ў Віцебскі мастацкі тэхнікум. Тут ён быў адным з найбольш актыўных камсамольцаў — і свой грамадзянскі запал нясе з тых часоў праз усё жыццё.

Камсамольным тэхнікума былі частымі гаспадарамі на прадпрыемствах Віцебска, вышуквалі там насаценасці, пісалі дозунгі, плакаты, афармлялі чырвоныя куткі, забудзілі былі першыя і на гарадскія суботніках. Агучылі ўдзел у грамадскім жыцці памог маладому Яўгену Зайцаву глыбей разуменьне сапраўды новае ў мастацтва, сапраўды каштоўнае, сярня ўмалараванна — і душы будучага творцы паучылі арганічнага пратэсту супраць усялякіх фармалістычных выкруткаў.

Скончыўшы тэхнікум, Яўген Зайцаў дэга і вярне працаваў на афармленні сельскагаспадарчых выстаўкі ў Мінску, а неўзабаве пастаў гэтага Наркамдасцы БССР паслаў яго вучыцца ў Акадэмію мастацтваў. Там яго настаўнікамі былі К. Пятроў-Водкі, А. Асіяркі.

Ужо дыпломная работа Яўгена Зайцава засведчыла немалы талент мастака, яго ўменне працаваць над складанай шматфігурнай кампазіцыяй. Колькі роздумоў было ў гэтай карціне, прысвечанай легендарнаму Чалаеу!.. Кніга Д. Фурманова пра героя грамадзянскай вайны, паездка на Урал — па месцах бабў чапаеўскай дывізіі, шмат-

З ПАВАГАЙ ДА НАШАЙ КУЛЬТУРЫ

З розных краін свету вучацца студэнты ў Беларускім дзяржаўным універсітэце імя Леніна. Яны жыва цікавяцца літаратурай і мастацтвам Беларускага народа. Сталі традыцыяй сустрачкі беларускіх пісьменнікаў з замежнымі студэнтамі, якіх прывяла ў Мінскі, кубінскі, афрыканскі студэнцкі і студэнткі з сацыялістычных краін Еўропы сустракаліся П. Пазанка, Я. Брыль, С. Грахоўскі, Б. Спрычан.

У Беларускім таварыстве дружбы і культурнай сувязі з зарубешнімі краінамі замежныя студэнты рэгулярна знаёмяцца з дакументальнымі і мастацкімі фільмамі беларускіх кінастудыі.

У адзін з вечароў дэманстраваўся фільм «Гаданікі спыніўся апоўначы». Тады з замежнымі студэнтамі гутарыла Герой Савецкага Саюза М. Осіпава, якая расказала, як быў пакараны кат беларускага народа Кюбэ.

У Мінску няма такога музея, дзе б не пабывалі замежныя студэнты.

Наведваючы Дзяржаўны музей БССР, прэзідэнт зямляцтва в'етнамскіх студэнтаў Дынь Ван дохмі ад імя сваіх таварышаў сказаў:

— Тут, як на далоні, чытаеш біяграфію беларускага народа, гісторыю яго барацьбы за сваю свабоду будучыню, гісторыю яго цудоўнага краю. Нам спадабаўся новы музей.

Дзімні ў Літаратурным музеі Яні Купалы в'етнамскія студэнты пазнаеміліся з жыццём і творчым шляхам народнага паэта Беларусі. Пасля зямонай эмацыянальнай сесіі імя наведвалі беларускі музей Яні Купалы.

Захвлячца замежнымі сябрамі канцэртнай мастацкай самодзейнасці. Юнакі і дзяткі з В'етнама, Кубы, Іран, Еўропы і Афрыкі старэйлі на фанулетатах самодзейных канцэртаў. Яны выконваюць свае нацыянальныя песні і танцы. Есць у іх рэпертуары і беларускія творы — песні аб Леніне, Мінску і інш. у танцавальнай калектыве разамучаюцца рускія і беларускія народныя танцы.

У. ГАЛАЙША.

ЦІКАВАЯ ЗНАХОДКА

Пры рамонеце дома Матроны Алексееўны Петрашэвіч з вёскі Востраў Ляхавіцкага раёна знойдзены нумар газеты «Зорка» са здыткам, арганізацыя ДК Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі. Газета выдывалася падпілоўна ў Вільні і датавана снежнем 1935 года.

На яе першай старонцы ўверсе словы: «Прочитай передачу другому... Не жадна, акуль узяў?»

Усе матэрыялы нумара прасіючы духам барацьбы супраць фашысцкай дыктатуры ў Польшчы. Ідэяваўшы лян на беларускай і польскай мовах.

Як трапіла ў гэты дом газета? Аказваецца, муж Матроны Алексееўны Алексій Іванавіч Петрашэвіч быў членам КПЗВ, распусціўся адвольна ў літаратуру.

І. МІХАЙЛАЎ.

ПЯСНЯР ГЕРАІЧНЫХ ДЗЁН

НАРОДНАМУ МАСТАКУ БССР Я. ЗАЙЦАВУ — 60 ГАДОЎ

Ужо ў тыя гадзі яму было пад сілу таставіць перад сабой надзвычай складаную задачу: ён узяўся за вялікую кампазіцыю «Пахаванне Ул. І. Леніна». Тры змкі гэтай работы былі ўхвалены журы Усесаюзнай мастацкай выстаўкі «Наша Радзіма», якая выхавалася ад 25-годдзя СССР.

Але пачалася Вялікая Айчынная. Мноства эпізодаў і малюнкаў, а таксама распачатае палатно эгэроў ў першыя ж дні вайны...

Яўген Зайцаў павішоў на фронт. Замалеўкі, зробленыя на франтавых дарогах, — гарадскія маўжлівыя ўскраіны, паніжаныя выхарады вёскі, аспраццелыя калгасныя палі, баявыя салдацкія будні — каштоўнейшы дакументальны матэрыял, які павіне памаг яму ў працы над многімі творами. Драматычныя перажыванні, глыбокі роздум, якія спадарожнічалі стварэнню гэтых франтавых замалевак, прадвызначылі і эмацыянальнае гучанне многіх палотнаў мастака на тэмы Вялікай Айчынай. Спашілося тут халі б на карціну «Стаяць насмерці».

У часе вайны мастаком было

П. Пашкоў.

Я. ЗАЙЦАВУ — 60 ГАДОЎ

Ужо ў тыя гадзі яму было пад сілу таставіць перад сабой надзвычай складаную задачу: ён узяўся за вялікую кампазіцыю «Пахаванне Ул. І. Леніна». Тры змкі гэтай работы былі ўхвалены журы Усесаюзнай мастацкай выстаўкі «Наша Радзіма», якая выхавалася ад 25-годдзя СССР.

Але пачалася Вялікая Айчынная. Мноства эпізодаў і малюнкаў, а таксама распачатае палатно эгэроў ў першыя ж дні вайны...

Яўген Зайцаў павішоў на фронт. Замалеўкі, зробленыя на франтавых дарогах, — гарадскія маўжлівыя ўскраіны, паніжаныя выхарады вёскі, аспраццелыя калгасныя палі, баявыя салдацкія будні — каштоўнейшы дакументальны матэрыял, які павіне памаг яму ў працы над многімі творами. Драматычныя перажыванні, глыбокі роздум, якія спадарожнічалі стварэнню гэтых франтавых замалевак, прадвызначылі і эмацыянальнае гучанне многіх палотнаў мастака на тэмы Вялікай Айчынай. Спашілося тут халі б на карціну «Стаяць насмерці».

У часе вайны мастаком было

П. Пашкоў.

стромага жыва палотнаў. Нейная вышбог беларускага мастаку пры 25-годдзі, ён пачаў завіта палісацкія партыянаў партыянаў «Герой Саюза Саюзцаў Заслоўна» ў іскім штабе «Пі героя», які напісана пады ж былі пай адзін а цык у творчасна партыянаў А. Ніка і пацормоў Палывыя кве

Ім было вяртаста ў 1947 у Мінск. Дзяржаўна музэй Віль калінай вайны і карціны «Мі гарыцы». «Ус пакінулі пас фашысцкія варвары», аны немцамі Палац пай Магілёва, «Руіны Магілёва», новую вялікую цыю «Парад партыянаў ў 1944 годзе».

Затым мы ў карціну «Стаяць насмерці» Яўген Зайцаў развітую тэму сваёй творчасці: «Ус пакінулі пас фашысцкія варвары», аны немцамі Палац пай Магілёва, «Руіны Магілёва», новую вялікую цыю «Парад партыянаў ў 1944 годзе».

Затым мы ў карціну «Стаяць насмерці» Яўген Зайцаў развітую тэму сваёй творчасці: «Ус пакінулі пас фашысцкія варвары», аны немцамі Палац пай Магілёва, «Руіны Магілёва», новую вялікую цыю «Парад партыянаў ў 1944 годзе».

Затым мы ў карціну «Стаяць насмерці» Яўген Зайцаў развітую тэму сваёй творчасці: «Ус пакінулі пас фашысцкія варвары», аны немцамі Палац пай Магілёва, «Руіны Магілёва», новую вялікую цыю «Парад партыянаў ў 1944 годзе».

Галоўны герой каз. Абараона Брэсцкай крэп. 1941

ШЧО ДРАСЦЬ ДУШЫ

ПАСЛЯ ПРЭМ'ЕРЫ «МУРЫНАГА БОРУ»

І. Ісачанкі ў Магілёўскім абласным тэатры да мяне падышоў сярдэжнага росту паўнаваты чалавек.

— Прабачце, я ведаю, што вы з Мінска. Ці не бачылі вы гэты спектакль у нашым выкананні? — І ўдакладніў: — На рэспубліканскім аглядзе.

Гутарка ішла пра самодзейны калектыў Дома культуры Магілёўскага авода штучнага валака.

— А як жа, бачыла.

— Ну, і якія ўражаны? Толькі чэсна.

Я прызнаўся, што спектакль аматараў спадабаўся мне рэжысёрскай трактоўкай і мастацкім афармленнем, іграй актёраў...

Так я пазнаёмілася з Валіяцінам Іванавічам Ермаловічам.

Вынае ж так, што сустрачэнне чалавек і потым доўга дзякуючы лёсу за знаёмства. І ўсё таму, што твай знаёмства — чалавек неспякойнага сэрца, і неспакой яго — настайны пошук. Валіяцін Іванавіч менавіта такі.

...У Магілёве ішла першая тэатральная вясна. На сцэне паказвалі «Паўлінку». Тую самую «Паўлінку», якой штогод пачынае свой тэатральны сезон Беларускі акадэмічны тэатр імя Яні Купалы, якая добра знаёма па фільму-экранізацыі. Здавалася б, чым можа ўраціць пастаноўка вядомага твора непрафесіянальным калектывам?

Але што гэта? Другі акт пачынаецца не так, як звычайна. Памятае, а ў першым акце Якім Сарока, малады настаўнік, чытае Паўлінцы ўрывак з горкаўскага «Буравесніка» а потым кажа: «Добра было гэта на вечарыцы прычатыць». Так з'яўляюцца лагічны працяг: Якіма арыштавалі, а «Песню аб Буравесніку», як астафёра, падхпіла Паўлінка. Другі акт пачынаецца чытаннем «Песні аб Буравесніку» на вечарыцы.

Гэтага мне не даводзілася бачыць ні ў купалаўнаў, ні ў іншых калектывах. А дзякуючы гэтай, спектакль студэнтаў Магілёўскага культасветучылішчы набыў яшчэ большую вастрывію і глыбокі сацыяльны змест.

Тады, на першай тэатральнай вясне калектыў заняў першае месца ў горадзе. Ці варта гаварыць, што талоўная заслуга — гэтым належала рэжысёру-пастаноўшчыку В. Ермаловічу.

В. І. ЕРМАЛОВІЧ (у цэнтры) сярод артыстаў народнага.

лёгка было прымусіць сабе сесці за парту, але ён пасля Перамогі стаў вучыцца. А потым — Мінскі тэатральны інстытут, сцэна драматычнага тэатра... Зараз Валіяцін Іванавіч выглядае асноўна рэжысёраў ў Магілёўскім культасветучылішчы імя Крупскай. Свой жыццёвы вопыт, ацёрскае ўменне ён шчодро аддае будучым работнікам культуры.

Шукайце ў п'есе, у вобразе асноўнае, — вучыць Валіяцін Іванавіч сваіх выхаванцаў. — Спачатку эразумейце, адкуль унутраны стан героя, а потым ужо знаходзіце і знешнія рысы праяўлення характару. Трэба ўмець бачыць больш шырока і глыбока, чым падаецца ў аўтарскім матэрыяле п'есы. А для гэтага трэба ведаць жыццё, вучыцца ў жыцці, мець сваю пазіцыю і адстойваць яе.

Узяліся надаваць студэнты падрыхтаваць спектакль па п'есе І. Ісачанкі «Факел». П'еса зацікавала моладзь перш за ўсё тым, што ў ёй расказвалася пра аднаго з першых культураветрабніку 20-х гадоў Федзю Ракушаву.

А які быў Федзя? Якія яго бацька і браты? Дзесяці пытанняў паўстала ў працэсе работы. І Валіяцін Іванавіч запраінае аўтара п'есы, каб той больш падрабязна расказаў пра свайго героя, пра той час, піша пісьмы Міхалу Вавілавічу Ракушаву, адказаў, хто застаўся ў жывых з вялікай сям'і, Цімафею Антонавічу Ермалеву, сябру Федзі (абодва зараз жывуць у Ленінградзе).

Выканаўца ролі Федзі Валіяцін Дашкевіч таксама піша Міхалу Вавілавічу, просіць расказаць пра свайго брата, прыслаць яго фота. А выканаўца ролі Зоі Даргіс Лямцава едзе ў Мінск, каб сустрацца з самой

Даргіс, паучыць яе жыццём аб справах моладзі вёшчыцы Круцкаўскага раёна далёкі час.

Як асабістую радасць прынялі Ермаловіч, і драфёўны Указ Прэзідыума імя Савета БССР аб пшаванні вёскі Ляхавіцкай ўшва — у памяць аб актывістах за Савецкую ўладу — Валіяцін Іванавіч павёз і яго сынаў Федзі і Фёду. П'есю свайго спектакля павёз і паказаць у вёшчышва.

Падобная работа пшча звычайна кожнай пастаноўцы. А паставіў ян Іванавіч на сцэне культучылішчы няма. Гэтуюлькі чынам творы б'іх аўтараў. Тут — «Па» Я. Купалы, і «Пшская» Дуніна-Марцінкевіча, «Іа-стоўнічкі» Я. Коласа-рашч-кветка» і «Над хваерабраўні» І. Кюзеда, «Рка» В. Вольскага, «Пары маладыя» І. Мележа, «Фодзі не журдыліся» А. Маі многа іншых. Са спені навуучыцы выступалі пад на сцэнічных пляцоўнах, але і ў многіх нагасах акаса Магілёўшчыны.

Я пакуль што не гаа пра тое, што Валіяцін Іч кіруе і драматычным імя Дома культуры іа штучнага валака. Прыітн у гэты Дом культуры, ачыў, што яго драматыччелёктыў вельмі персентіі яму трэба памагчы рась крылы, набыць уважэнна.

У калектыве людзі розьрастаў і спецыяльнасцей. ройшыя работнікі прадста слесар І. Гламка, ітары М. Бутковіч і В. Ва, маладзёжныя апаратычідараў, слесар В. Яцкоўскаміст М. Караткевіч і...

Раней тут кіраўнікі часта змянялі адзін аднаго, і бывала нават, што работа над п'есай спынялася па паўдарозе. З прыходам у калектыў Валіяціна Іванавіча ўсё змянілася. Ён эдоль згуртаваў калектыў, захапіў яго сваім планамі. У выніку нараджаюцца хваляючыя спектаклі.

Першы спектакль, які паставілі тады самадзейныя артысты, быў па п'есе М. Пагодзіна «Кветкі жыўяны». На ролі У. І. Леніна Валіяцін Іванав

АДЗІН ДЗЕНЬ САШЫ АЗЕРСКАГА

Аповесць А. Браілоўскага «Трэба — дык трэба» расказвае пра вайну, але ў ёй няма баёў.

У аповесці ўзяты толькі адзін дзень жыцця 1942 года, звычайны дзень, на працягу якога, як гаварылася ў зводках Савінфарбюро, «нічога істотнага не адбылося». Не было нават баёў «мясцовага значэння». Аўтар, мясцо, разумее, якую цяжкую задачу паставіў ён перад сабой. Няма баёў, пошукі, разведка — няма дзеяння. Ці не будзе апа- вяданне сумнае?

А. Браілоўскі пераадолеў многія цяжкасці, абумоўленыя выбарам тэмы. Унутраны сюжэт аповесці — вызваленне галоўнага героя, лейтэнанта Сашы Азерскага, ад канячкі лясной, ад рамантычнага ўспрыяння вайны. Станаўленне памандзіра ў дваццацігадовым вояку.

Саша марыць аб сапраўдным баі, аб падрыхтоўцы танкаў, аб перамоце, нават аб раненні — лёгкім, вядома. А наокал яго — цішыня, акопы, нахлытае, сямейныя саладкі, размовы са старэйшым пра авёс для коней і г. д.

А тут яшчэ камісар, які фактычна — Азерскі ў душы прыязе гэта — камандзе батарэй. Праўда, робіць ён гэта тактоўна, асяродкіна, даючы кожны раз парад так, каб у Азерскага стваралася ўражанне, быццам гэта яго, Азерскага, рашэнні.

Вобраз камісара — несумненна удача пісьменніка. Удзячым больш значна, што ў літаратуры гэтай франтавай «малодзе» шанавалася рэдка. У многіх выпадках чалавек падмяняла сума дабрачыннасцей.

А. Браілоўскі не вывернуў штамп навінарата, не надзяліў свайго камісара вядома «некамісарскімі» рысамі, спадчыненымі зрабамі вобраз «княціцтва». Як усё літаратурна камісары, Сашын Рыгорачіч разумны, спакойны, прайклівы, дэмакратычны ў абыходжанні з салдатамі. Ёсць адна, адна недапраўметная, але надзвычай істотная акаліч-насць камісара з аповесці «Трэба — дык трэба» разумны — па-свойму, прайклівы — па-свойму, спакойны (да часу) — таксама па-свойму. Яго дабрачыннасць — індывідуальная рыса яго харак- тэру.

На працягу ўсёго апаўднення камісар не гаворыць ніводнай «гучнай» прамовы. Ён вельмі спойма стаяць да таго, што ён працягвае нямецкую лістоўку (хаба можа «пераварыць» у сваю веру) наго-небудзь з сал- дат брудна і недарожна лістоўка нахлытае. «Ён бульбу, ці кvas, дваццаць пятага чакай нас!» — Камісар — прайклівы ўсякага фармалізму: ён ледзь не ў поўным сэнсе слова выштурхвае з свайго бліндажа малодшага лейтэнанта, які ўба- чыў крывіналі на тым, што на батарэй «няма ўліку мэрпры- метваў, якія праводзіцца па вызаванню асабовага складу».

Разам з тым гэты маленькі мудры настаўнік гісторыі з По- лацка па-сапраўдному выходзіць тых, хто ваюе побач.

Спакайна і вельмі тактоўна выходзіць ён і Сашу Азерскага. Вось як гэта выглядае ў аповесці: «Атрымаеш, Цімафеевіч (старшыня батарэй, Ф. Я.), бульбу ці не — вядомы па ваду пісава. А без вітамінаў справа дрэнна. У многіх байцоў дзясны крываточаць. Ды цяпер жа ле- та! Трэба лешта рабіць. Па- мойму, вы, таварыш лейтэнант, учора мне гаварылі, што трэба б чалавек трох-чатыры і ў лес — збіраць шчыль або маладуу кра- піву. Да лесу...»

Азерскі пра гэта не толькі не гаварыў, а і не думаў. Але сказа- на такім чынам, што камбат нават спрабуе ўспомніць: гавар- ныў ён камісару аб гэтым ці не? І Саша Азерскі, які ў пачатку аповесці адносіцца да камісара як да чалавеча, з якім вымушана «дзяліць уладу», нават крыху не любіць яго, паступова па- чынае павяжаць пажылога на- стаўніка.

Пісьменнік, бясспрэчна, умее паказаць характары людзей. Не тое, каб гэта былі вялікія тышы-адрышці, але кожны з пераснажаў — жывы чалавек, надзелены індывідуальнымі ўласцівасцямі.

На жаль, у некаторых выпад- ках А. Браілоўскі дасягае яў- ных «перабіт», не ў мору пад- крэслваючы і выпукляючы

якую-небудзь адну рысачку свайго героя.

Саша Азерскі — вобраз, ак- реслены наогул слабей за ін- шых. Чамусьці вельмі не лю- біць, калі Говя, пайшоўшы ў лес, запявае песню. Гэта ў яго ад юнацкага максімалізму, ад вернасці Кіры, якая засталася ў блаславенным Ленінградзе. Максімалізм максімалізмам, але на- вошта ж так: «Эх, пеканцы бы- з істалега ў той бок! Для по- страху, вядома, каб заткнула- ся...»

Байцы хаваюць сабітую Тоню, плачучы. Камісар — таксама «Мужычынскія слёзы Азерскі бачыў упершыню. «Як могуць яны плакаць на людзях, як ба- бы?» Гэта ён не разумее...» Тут штосці ўжо не ад хлапачей браводы, а ад чэрстваці, даў- най для юнака. Думаецца, А. Браілоўскі зусім не хацеў, каб да яго героя ставіліся так.

Франтавы быт А. Браілоўскі ўзнаўляе з бясспрэчным ведан- ням і ўменнем данесці яго да чытача.

Але вось мы пазнаёміліся з героямі аповесці, з абстановамі і характарам узаемаадносін паміж камбатам і камісарам. Мы ўвайшлі ў рытм апаўднення — неспаспелы, нават сумны, як гэты спакойны жыццёвы дзень. У якімсьці месцы гэтага апаўднення расказу перад пісь- меннікам паўстала непасрэднае пытанне: калі няма бою, няма дзеяння, падзеі — ці не пера- творыцца аповесць у наўдую- ментальны нарыс? Што павінна рухаць сюжэт далей?

І А. Браілоўскі ўводзіць з героямі дадатковую спружы- ну — гісторыю зрады сержан- та Заноздра. Як усёякая лішняя і нічым не звязаная з добра прыгнанымі дэталімі механі-зму спружына, яна пачынае рас- кручвацца самастойна, міма во- лі аўтара, лямчыць размерны ўд расказу. Падрабязнасці бы- ту, даследаванне характараў ге- роеў — усё адступнае на задні план. Галоўнай становіцца гэта гісторыя.

Сержант Заноздра — франта- ваты, падрыхтаваны адначасна памандзір разведчыкаў — шпак- тар, акавацца, старшыня батарэй Савельева, прагнаючы данесці «куды належыць» пра- тое, што ён, Савельев, тры дні быў у арыўнкі. Мота Заноздра — прымушчы Савельева пад паргозай выкрывіць і суда вад- нага трыбунала дэзерціраваць — з тым, каб самому стаць стар- шыня батарэй, пазбавіцца ад небяспечнай пасадзі камандзіра разведчыкаў. Дзякуючы прайк- лівасці назіраюча, шпактар выкрыві- ты, і Заноздра вырашае пера- бегчы да немцаў. Пры спробе пе- раходу лініі фронту яго забіва- юць пехавішчы.

Псіхалагічная матывіроўка зрады ўзьяляцца нам недаста- ковай, хоць падобныя выпадкі, вядома, былі. Але справа нават не ў адсутнасці пераканаўчых матывіроўкаў. Мы гаворым пра іншае.

У аповесці, падрабязна бы- тавая, якая расказвае аб самым звычайным, штодзённым, — вы- клічна, незвычайна ніяк не ўжываецца, робіць уражанне чу- жэроднага, непатрэбнага. А са- мае галоўнае, уводная гэта гі- сторыя нічога не мяняе ў героях, не дадае да іх характараў ніякіх новых граняў; Азерскі па-раней- шаю «не на выпіны» — ён пра- мерна даяраў Заноздры; камісар па-ранейшаму акаваецца больш дальбачным і пра- зорлівым, чым іншыя.

У тым, што ён памыляецца ў ацэнцы падначаленых, Азерска- га пераносіць наможа, больш праўдзінна спына, якой канчас- ца аповесці.

Загадана аднаго сержанта пе- радаць у стралковы баталён на пасадзі камандзіра ўзвода. І вось тыя, каго Азерскі лічыў бяз- лічцамі, спайнона прапаўчыць свае кандыдатуры. І тут — як- раз тут, а не ў гісторыі з Зано- здра — у Азерскага наступае прасветленне. «Ён адчуваў вя- лкую віну перад гэтым чалавекам за тое, што незаслужана пагар- дыў ім да гэтага часу... Яму вельмі хацелася, каб Рытэй яго мага хутчэй пайшоў: да горла падкаціў камяк...»

Так Саша Азерскі перамог сябе. У свой першы бой, у заў- трашні бой, ён пойдзе сталым чалавекам.

Ф. ЯФІМАУ.

НЕЯК ДАВЯЛОСЯ мне разгарнуць падшыўку «Звязды» за 1947 год. У адным з нумароў паведамлялася пра «баб у чэсць» нейкай паважанай асобы, гаварылася пра «чэсць брыгады», у другім даводзілася, што дасягнуты паянчыкі — «яшчэ не прадзел» для завода, калі толькі «аказаш» яму «неабход- ную сядзівінасць», у тэрмін вы- назвала спачуванае чалавеку «з паводу пасцігана яго гора». Сёння, відавочна, ні «Звязда», ні іншая газета так не напіша: літаратурная мова адкінула асобныя словы, якія бытавалі ў ёй усёго дваццаць гадоў назад, замініла іх новымі, сваямі.

Звычайна мы з прыемнасцю канстатуем гэты факт. Адная амаць заўсёды чамусьці забыва- емся, што самаащышчэнне мовы, павышэнне культуры яе не ідзе самохат, што і «ащышча- ца», і «культурышчэ» памагаюць ей пэўныя людзі — шанавальнікі, вартавыя родлага сло- ва. Адзін з такіх лю- дзей — вядомы ачу- ны-мовазнаўца Федар Міхайлавіч Янкоўскі.

Яго сёлётыя кніж- ка «Роднае слова» — не першая. Да гэтага пачаўшы свет два вы- пускі «Беларускага пры- каз, прымавак і фразеалагізмаў» (1957 і 1962), два томкі «Ды- лектанцкае слоўніка» (вып. 1—1959, вып. 2—1960), «Брытатыя словы і афарызмы» (1960), а таксама кні- гі пра культуру мовы («Беларускае лі- таратурнае вяртаўленне», 1960, 1966, «Пытанні культуры мовы», 1961; «Вусная мова і выразнае чытанне», 1962, апош- няя кніга — у сааўтарстве з Ул. Калеснікам).

«Роднае слова» сваёй пале- мічнасцю, грунтоўнасцю фак- тычнага матэрыялу, армяната- вым на жывую гаворку нагадае ранейшыя выданні аўтара, ад- няк і адрозніваецца ад іх. Гэты адзросніны — у прычынах падачы матэрыялу, характэр- ная выкладанія думак, у стылі пра- ны. Сам аўтар вылучае тры на- рысы: не паступаючы сапраўд- ній навуковасцю, Ф. Янкоўскі ўмее пра напяросты рэчы гаварыць лаканічна і даходліва.

«Роднае слова» чытаецца ад- ным прыхваткам, як добры ма- сташкі твор. Гэтак мы чыталі толькі некаторыя кнігі пра мову, напісаныя вядомымі пісьме- ннікамі — «Жывае, як жыццё» Карнея Чукоўскага і «Лес род- нага слова» А. Югава. Ф. Ян- коўскі, несумненна, — нарысіст. Толькі ў нарысах яго свой пра- дмет — навука пра мову, свая спецыфічная тэма — жыццё род- нага слова.

«Роднае слова» — кніга-ба- рабціц. Яна арыўна змагаецца за чыстціню беларускага сло- ва, вуснага і пісанага, за яго ўза- гадаванне. Аўтар не толькі апа- вядвае пра незлічоныя выяўлен- чыя мажлівасці нашай мовы (раздзел «Беларуская фразеа- логія»), пра агульнае і рознае ў яе з іншымі славянскімі мо- вама («Беларуская мова, сла- вянская мова»), але і адстойнае, аберагае натуральнасць, непа- ў- рочнасць, своеасабліваю, калі торажы так сказаць, шатлівасць яе.

Ф. Янкоўскі. «Роднае слова». 1. Бібліяграфічны студэнт-філолаг 1. «Вышэйшая школа» Мінск, 1967.

Ф. Янкоўскі заадына з Якубам Коласам у пытанні лексічных запавячанняў. Ён раіць, перш чым уводзіць у мову чужое сло- ва, «абшарчыць кішні свае па- мяці»: «...запавячаныя слоў аба- яжкова павінны мець раўні, калі іменьны. Увядзенне ў літаратур- ную мову запавячанняў пры на- яўнасці ўжо гатовых слова (вядомага ці ў народнадыялект- най, ці ў літаратурнай мове) — гэта недаравальная абшарчынасць да роднай мовы, свядомае ці не свядомае абшарчэнне і пры- няцэнне роднай мовы».

Асабліва пагроза літаратур- ной мове ідзе ад так званых «канцылярэты» — штучнай мовы, акая ствараецца людзьмі, далёкімі ад жывой народнай га- воркі. Гэты «канцылярэты» над- звычайна жывучы. Ды што за дзі- ва! Яго ж папулярнае само радзіць. Штодзень, ды і па не-

Ф. Янкоўскі даўно ўжо да- кладна вызначыў сродак «ля- чэння» хравічнай хваробы мовы радзіператцаў, газет і нават не- каторых мастацкіх твораў. Гэта — жывое народнае слова. У «Родным слове» падаецца без- ліч прыкладаў цудоўнага жы- вога слова. Вось, напрыклад, лекі ад фразеалагічнага мала- кроўца. Да рускага словазлучэн- ня «перабірацца с хлеба на кvas» аўтар кнігі падбірае паў- дзсятна іскравых беларускіх адвядзінкаў: дзень з алеем, а тыдзень (а тры дні) галеем; адзін дзень — мак, а другі — так; часам з квасам, а парою з вядою; ніколі малака з хлемам не падуе — усену малако ёсць — хлеба няма, а ўсёсень хлеба немалоціш — карова за- пусціла; хлеб адзін трымаць, чорны, белы і ніякі. Выбар ба- гаты!

Ёсць лекі і ад сінанімічнай пеластаковасці. «У літаратур- ной мове існуе рэдкае паняцце цвіці (цвіцення). А ў народных гаворках да яго ёсць некалькі від- авых паняццяў: жыта красуе (красавала, адкрасавала), а лён цяцце, яблыні цяццце (запываюць, запыва- лін, адпыва), тучокі гарачы, гарбузы гарачы, а канопі кураць». Ця- ты спод «гаваркі» слоў!

Лені ад лексічнай беднасці, ад сінтаксі- чных выхвілаў... Усёды цудоўна дапамагае жывое слова. З радзісцю першаадкрывальнік а вядзе нас Ф. Янкоўскі ў некрутую пушчу жывой мовы народа. Апісанне самага «падарожжа» то спакойна- дэдавае, то захопленна-па- кае — гэта аркі эмацыянальны расказ відавочна: «Адзін з гэ- тых выразаў я чуў і раней. Але тут, у аўтобусе, што шыбаваў з Баранавіч на Стабыні, ён прагуча- чаў асабліва ярка. На адным прыпынку ў аўтобус павольна ўдабраўся з клумкам дзядзька ў год пад пяцьдзесят. Яму насу- страч падняўся амаль яго равес- нік.

— Братка Патрусь! Гэта ж столькі год не бачыліся! З са- мае службы пад Кракавам, з трыццаць сёмага! Як жа ты? Дзе перад вайной быў? А ў вай- ну? — Хапіла браце! І да вайны, і ў вайну. Падскокваў, як кот на распаленай бласе.

Паспрабуй, чуючы гэта, не ўзніць гарачая, распаленая блыха (патэльня), нельга моцна сцяць, нельга моцна абалерці- ся, каб саскочыць. Цяжка бы- ло. Было і гарача і боляча.

Пафас кнігі Федара Янкоўскага (ён выдываецца «Вышэй- шая школа» вельмі ўдала рас- пачало выданне прыгожа-афор- мленай серыі «Бібліятэка студэнт- філолага») усім нам бліжэй і зразумелы. Беларуская літарату- рная мова за пяцьдзесят са- вецкіх гадоў надзвычай убага- чылася, развілася. Аднак мы па- вінны турбавацца і пра яе да- лейшы росквіт.

А тут, какучыя словамі аўта- ра «Роднага слова», «менш трэ- ба гаварыць пра багацце народ- ной мовы, а больш збіраць і за- свайваць яго. Жывая народная мова — для нас гаючая крыні- ца».

В. РАГОЙША.

ЧАМУ Я КУПІЎ КНІГУ

шаў, таксама сучуны ўсёй па- ззіі М. Багдановіча. М. Гуцёў не ідзе слепа за тэкстам, не го- ніцца за знешняй адпаведнасцю малюнка вершу — ён імкнецца захаваць настрой паэта, ста- раецца выказаць свае ўражанні ад твора.

Свояасабліва і смела нама- ляваны лясу: у пясмах Імху, што звязаны з сонцаў, угад- ваюцца абрысы нейкай незвы- чайнай істоты. І гэта добра ста- суецца да верша:

Чуеш гул? Гэта сумны, марготны лясу
Пачынае няголасна гнаць...

Малюнак да верша «Буря» як быццам не зусім дакладны: ця- жкая хмара, гучна пад ветрам дрэвы, лодка з чалавекам, які змагаецца з хвалямі. У вершы лодкі няма. Але малюнак да- нам адчуванне сутнасці твора. Апісанне бурнай стыхіі выкліка- ла ў мастака думкі пра чалав- ка, які адольвае гэтую стыхію.

Бадый, толькі два разы ма- стак, на маю думку, парупіў адзінства тэксту і ілюстрацыі. Так у малюнку да верша «Зі- мою» М. Гуцёў, думаецца, змя-

ніў тыя акалічэнствы, з якіх вы- нікаў настрой паэта.

Поле нічне ў сэрбным тумане,
Снег блішчыць, як халодная сталь,
І лятуць мае лёткі сады,
Умашуся я ў сінюю даль...

чытаем мы ў М. Багдановіча. Мастак жа замест лёткі саней намаляваў нейкую кібкіту, за- мест поля — заснежаныя елкі, замест лес. Усё гэта прыгожа, але суларчыць зместу і настр- ову верша.

У ілюстрацыі да верша «Дождж у полі і холад...» (хочь яна і стасуецца да тэксту) впе- ратка чалавеча заадад, мне здаецца, мадэрнізаваная.

У пэўна ж, паўтараю, М. Гу- цёў аформіў зборнік вершаў М. Багдановіча ўдала. І таму хочацца выказаць пажаданне, каб прывішча мастака ў такіх выпадках не гублялася ў кан- цы кнігі, куды рэдка заглядае чытач, а змяшчалася на тытуль- ным лісце.

Я. ЗАМЕРАФЕЛЬД,
настаўнік Барысавскай
школы-інтэрната.

У мяне ёсць творы Максіма Багдановіча ў некалькіх выдан- нях. Аднак невядомы кніжку вершаў нашага выдатнага паэта, выданаю з твораў выдываецца «Народная асіста», мне захале- лася таксама займець: вельмі я- кую хораша аформлена і ілю- стравана яна мастаком М. Гуцё- вым.

Ілюстрацыі М. Гуцёва пры- вабляюць маляўнічасцю, лёг- касцю шчырага, а галоўнае — глыбокім прайкненнем у пэўна- го Максіма Багдановіча. Малюны надвычай адпавядаюць ладу твораў паэта, удала раскры- ваюць і дапаўняюць змест і на- строй вершаў.

Вось малюнак на вокладцы. Хіліна ад ветру беластоваля бразка. Захмуранае трыюнае небо глядзіцца ў цёмную ваду. Гэта не ілюстрацыя да нейкага паўнага верша, а свояасабліва запэва да ўсёй кнігі. Малюнак вядома будзіць думкі пра лёс паэта.

Ілюстрацыі, якія, так сказаць, прывязаны да канкрэтных вер-

Там, дзе струменіць Сож,
Раздзімы жылі,
На месцах тых, дзе нашы таты
Усталі,
Дзе — каб чабе радзімцы
Узлілі —
Малых, кляцбею нас бацькі
Лякалі.

І знікла слова. Пераначан змест.
І знікла памяць, разам з ёю слава.
А што прыйшло, што ставалася
Звест, —
Звест таго!
— Ды кінь ты! Нецкава!

ПІШЫЦЕ ПІСЬМЫ
Прывітанні шліце, прывітанні!
Спакава мінаецца пара,
Калі ў дні турботы, у расстанні
Мы без пісьмаў вернілі сібрам.

Што пісьмо! Якая ў ім зэрка!
Ашчаднік дружбаў! У той час
У сэрцы мы заададзім без стуха —
Хто за тое крыўдаваў на нас!

Тэлефонна-звонны, рукапісны

Запэўняем вась на дружбу чэк.
«Тэлеграмы лепей, чымся
— пісьмы!» —
Агітуе рэактыўны век.

Шлілі і пішам, хоць і без ахвоты,
Без імпыту і старання без.
«Ашчадняе грошы! Сманалёты
Значна лепей, чым
— экспрэс!»

Аркушок узвў паперы чыста;
Што дарэмна кніць ды уздымаць!
Не адбудзеш вершыкам, і ліст
Той

Усё роўна мусіш напісаць.
ЗАМЕСТ САНЕТА
Разумным сказана, што дурасці
Міжу

Пэзначыць гэтак цяжка —
спрыту мала,
Як высушыць у непагадзю кражу
Ці як бажка нязручыць з
— педэстала.

Разумным, глядзім: тут логікі няма,

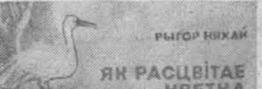
Тут белай ніткай шыта надта
груба,
Ды суцэшваемся, і часта так дарма:
Вось дурны. Пройдзе час —
І дасць ён дуба.

Але ж... Але смяротныя і мы.
Пенсіверам па інфарцы-штрафас
Пацямш за сабою ўсе свае тамы
І ўсё, з чым прыжміць
— недзамагаўся.

І дурасць за тобой, як выжле,
папазе,
Падсцярагаючы чабе ў смяротнай
скрусе,
Чкаючы, што ў роспачы, тузе
Сцяг белы выкінеш і вымавіш:
«Здыосся!»

О каб мне муніасць мець тады!
Каб, як цяпер,
Варшыць свой суд над ёй,
над дурасцю сляпою!
Калі ж памру, мой друг, то
не будуй і вер,
Што тым грудом зямлі
я ўзвісімся над ёю.

Навінкі
кніжнай
графікі

Рыгор Няхал
ЯК РАСЦВІТАЕ
КВЕТКА

А. Дзімарына да кнігі «Сярод кніг»
Р. Няхал, кніжні выхадзіць у выдавецтве «Беларусь».

Ф. Яфімаў
АТРЫМАЕШЬ,
ЦІМАФЕЕВІЧ

Ф. Янкоўскі
СЛОВА

Я. Замерфельд
ЧАМУ Я КУПІЎ
КНІГУ

М. Гуцёў
ПІШЫЦЕ
ПІСЬМЫ

А. Браілоўскі
ТРАБА — ДЫК
ТРАБА

А. Дзімарына да кнігі «Сярод кніг»
Р. Няхал, кніжні выхадзіць у выдавецтве «Беларусь».

Пазнавальная
ПАВЕРКА

Міхась СТРАЛЬЦОЎ

З НОВАГА
СШЫТКА

Мне спавядаць чалавек.
Яго уважліва і слухай!
І думай: «Тое і ў мяне.
Усё гэтак, гэтак аж дарэшты».

Мяне спытаў ён: «Ну а ты!
Усё ў чабе, канечне, лепей!
І я скажу: «Канечне, лепей,
Але чабе а разумее».

Ціхая прыстань.
Ціхае прыстані
Доўга чакаць так —
Вазьмі вась і востра.

Лодку сагнаў хвіст,
З вясёлага шэрагу
Нехта махае
Хусткаю — з берагу.

Душа не то пойдзе, то море...
Ф. ШОТКА

Прайшло, мінулася, як дым.
Няпраўда! Жыць я не затым.
Няхай у гордай паняверцы
Сабе мы камаем: тры-трава —
Зусім не тое трыца ў сэрцы.

